

آبونه شرائطی

داخلی ، خارجی هریر ایچون
سنه لکی (۲۵۰) ، آلتی آیانی
(۱۳۰) غروشدور.

[نسخه می غروش ،
سنه لکی ۵۲ نسخه در .]

اداره خانه

باب عالی جاده سنده دائره مخصوصه

اخطارات

آبونه بدلی پشیندر

مسلكه موافق آثار مع الممنونیه
قبول اولنور . درج ایدلهین
یا ایلر اعاده اولونغاز .

کتابخانه

تشریح

دینی ، فلسفی ، علمی ، ادبی هفته لق مجموعه اسلامیه در

والله یهدی من یشاءالی صراط مستقیم

باش محرر
محمد عاکف

صاحب و مدیر مسئول
اشرف ادیب

اتبهون اهد کم سنیل الرشاد

عدد : ۳۷۲

۲۶ ذی الحجه ۱۳۳۶

پنجشنبه

۳ تشرین اول ۱۳۳۴

جلد ۱۵

چکوب کو توردی . « احکم (مجهول صیغہ سیلہ) السفیہ = سفیہ
اجرای سفاهت ایچون میدان ویرلیدی « احکم فلاناً عن الامر =
اونی طوتدینی ایشیدن چویردی « جملہ لرنده کی احکام مادہ سنہ غاند
مختلف معانی مختلفہ تک اساسی ہب بورادندر .

کذلک عربک حکم و حکمت مادہ لرنندن اشتقاق ایتدیردکری
کلمہ لک معناری اکثریتہ بوایکی اساسدن متفرعدر . ایدی عربک
برمادہ اصلیدن اشتقاق یایمق ، صیغہ لرن تشکیل ایتک خصوصندہ کی
نقطہ نظری بیانیہ ، متخالف اولقلہ برابر ، شوصایدیغمنز معنارک
مرجعی حکمہ لفظی اولدیغندہ شہہ یوقدر .

حکمہ مادہ سی مجازاً بیان ایتدیگمز معناری افادہ ایتدیکی کبی
ینہ مجازی اولہرق کتاب کریمک مقصودی اولان معنای مفید اولسی
احتمالی واردر . قرآن « منہ آیات محکمت هن ام الکتاب » نظم
کریمیلہ بعض آیاتہ « محکم » عنوانی ویرییور . مقصد قرآن نظر
اعتبارہ آلہ جق اولورسہ آیات محکمہ دیمک ، اطراف حکمہ لرنہ
محاط اولدیغی ایچون معانی مقصودہ لرنندن بر طرفہ انحراف ایتہ لرنہ
امکان قالماش ، بومعانی ده نص اولوب دیگر معانی و مقاصدہ میل
والفتات ایتہ لری احتمالی منسلب بولنمش دیمک اولور .

ترجمی : محمد شوکت
عبدالعزیز چاوش

امر بالمعروف ، نہی عن المنکر

— ۳ —

محتسبک مقتدر اولسی ده شرطدر . چونکہ حاجز اولان برکیمسہ
بویلہ بروظیفہ تک انجق قابلاً ایفاسیلہ مکلف اولہ بیلیر . مع مافیہ امر
بالمعروف ، نہی عن المنکر دن طولانی برمسلمک عہدہ سنہ توجہ ایدن
وجوبک سقوطی ایچون مجرد حساً حاصل اولان عجز کافی دکلدر .
بویلہ بروظیفہ تک ایفاسی بوزندن کندوسنہ برضرر کلہ جگنہ ویاخود
بویابدہ واقع اولاجق تشبہک بر فائدہ سی اولیہ جغنہ قناعت حاصل ایتسی
لازمدر و بوقناعت ده عجز مہیتندہ در . بوندہ درت حال متصوردر :

۱ — بویابدہ کی سوزینک هیچ برتائیر حاصل ایتامسیلہ برابر بویلہ
برسوزی قفوه قیامی حالندہ ضرب اولونہ جغنی محقق صورتدہ
بیلسی در . بوسورتدہ محتسبدن امر بالمعروف ونہی عن المنکر دہ
بولنق وجوبی ساقط اولور . حتی بومثللو احوالہ بر واجب ویا
حاجت مہمہ تک دفی کبی احوال مستثنی اولدیغی حالہ خانہ سنندہ
ازوااعتزالہ چکیلوب فعل منکرک جاری اولدیغی محلہ بیلہ بولنامسی
لازمکلور .

۲ — فعل منکرک محتسبک اخطاریلہ ازالہ سی قابل اولقلہ برابر
بویوزدن کندوسنہ برضررک اصابتی ده متصور اولمامسیدر . بوحالہ

مذہبی تأیید خصوصندہ آیات قرآنیہ دن استمانہ ایتدکاریخی سویلیورلر ،
ودعوالرینہ قدریہ ، جبریہ ، مجسمہ بی ، رؤیئی انکار ایدنلرلہ سائرہ بی
شاهد کتیرمکلہ برابر ہر فرقہ تک آیات قرآنیہ دن اقتباس ایتدکاری
ادلہ حقدہ دور و دراز تفصیلات ویرییورلر ، حتی ایچلرنندن بعض
منافقلر بومقصدلہ اثر بیلہ تألیف ایدیور . فقط هیچ شہہ یوق کہ
بومقولہ کسہ لری یا ضلالت فکریہ یہ دوچار اولمش برر مخطی ، یاخود
خاقی اضلال مسلکئی طومش برر ملحددرلر . چونکہ طوتدقلری
مسلک قرآنک آہنک وحدت و امتزاجی اخلال ، آیاتی آرسندہ کی
رابطہ لری قطع ایدہ رک اونی مقاصد فاسدہ لرنی ترویج ایچون قولایجہ
استفادہ ایدہ جکاری برمنبع حالہ قویمق ، پریشان بر حالہ افراغ
ایتدکاری آیات قرآنیہ بی برطاقم شہہ لرنہ شائبہ دار کو سترمک مقصدی
استہداف ایتدیگندہ شہہ یوقدر . اگر قرآن حکیم موضوع بحث
اولان مذاہب مختلفہ دن ہرہانکی برینہ صراحت ویا اشارت صورتیلہ
دلالت ایدہ ایدی ایلک اول دائرہ وحدتی بر اقرہرق فرقہ لرنہ آریلہ جق ،
بومختلف مذاہب لرنہ تمایل ایدہ جک اولانلر اصحاب پیغمبری اولسی ایجاب
ایدردی . اولنر کہ قرآن کندی لغتیلہ نازل اولمش ، دعوائی تحدی
واعجازینک اساسلرنی اولنر آرسندہ متداول اولان اسالیب بیان
اوزرینہ قورمشدر . ومحققدر کہ اخلافک ذکاء فطری ، مہارت لسانیہ ،
مذاہب کلامیہ یہ وقوف اعتباریلہ اولنرک عشر معاشرلری درجہ سنہ
وارہ بیلہ لری امکانی یوقدر .

غایت بدیہی اولان بواساس قبول ایدلر کدن صکرہ بوفکر ملحدانہ یہ
ظرفدار اولانلرک یا عقل وادرا کدن نصیلری پک آز اولدیغنہ حکم
ایتمک ، یاخود بویولہ کی سفسطہ و مغالطہ لرنی کندیلرینک چوروک قلبی ،
قرآنہ واونی عند الہیدن تبلیغ ایدن ذات بہمالہ قارشی استعمال مکر
وتزویرہ صوک درجہ حریص برر کسہ اولدقلرینک قطعی برحقی
ماہیتندہ کورمک ضروری دکلدر ؟

بوکروہ « محکم » « متشابہ » « تاویل » کلمہ لرنینک معناری
حقدہ رطب ویابس بر جوق سوز سویلیورلر ؛ فقط بونلر عربی
برر لفظ اولدقلرینہ کورہ حقیقی معناری آکلامق ایچون اساسلری
حقدہ اصطلاح لسان نہ مرکز ددر ؛ مواد اشتقاقیلرینک عربلر
آرسندہ متعارف اولان معناری نہ دن عبارتدر ؟ بوجہ لرن حقدہ
اجرای تدقیقاتہ لزوم بیلہ کورمیورلر . بونی یایمق ایسہ برغایہ و مقصدہ
بولندن کیتمک درایتی کوسترنلر ایچون مشکل برایش دکلدر . بز
اول امر دہ « محکم » لفظی الہ آلم . بوکلہ اصلاً حکمہ (فتحین ایلہ)
دن مأخوذدر . حکمہ لغتدہ آنک چکسٹک ایکی طرفندن باشاق
قایشلرینک کچیرلدیکی دمیرہ وانسانک یوزینک اوک طرفنہ اطلاق
اولنور . عرب بومادہ اصلیدن اشتقاق ایتدیردیکی احکام لفظی
بالآخرہ مجازاً متعدد معناردہ استعمال ایتمش ایسہ بومعنارک هیچ
بری مشابہت علاقہ سیلہ ایکی معنای اصلی ایلہ ارتباطدن خالی قالممشدر .
مثلاً « احکمتمہ التجارب = کچیردیکی تجربہ لرن اونی طوغری یولہ

امر بالمعروف ونهی عن المنکر وظیفه سنده بو منوال اوزره حرکت ایجاب ایدر . یعنی انده دخی اکر دین ایچون بر فائده نك تأمینی محقق ایسه بو باده کی وظیفه شرعیه سی هان ایفا ایله مهلکه کی اختیاره مسارعت ایتمی مستحیدر . محقق دکلسه معذوردر .

محتسبک اول و آخر تعداد اولان اوصاف و شرائطک ماغذاسی اوله رق علم و ورع ، حسن خلق کبی اوچ صفتله ده متصف اولسی لازمدر . علم لازمدر . چونکه امر بالمعروف ونهی عن المنکرک محل تطبیق ایله اسباب و موانعی بیلمسی علمه توقف ایدر .

ورع لازمدر . چونکه محتسب وزع و تقوا صاحبی اولزسه اغراض و آمال شخصیه به تابع اولوب وظیفه احتسابی سوء استعمال ایتمش اولور .

حسن خلق لازمدر . چونکه حسیات عصیه ایله تمهیج بولان بر کیمنه نك منعی ایچون بالکیز علم و ورع کافی دکلدر . بوا یکی قوتک لایقی وجهله تأمین موفقیت ایده بیلمسی حسن خلقه متوقفدر . غضب و قوای شهوانیه مثللو مهلکانه قارشی انجق حسن خلق ایله مقاومت اوله بیلیر .

والحاصل امر بالمعروف ونهی عن المنکر وظیفه سنک قربت نوعندن عد اولنسی ایچون بو اوچ صفت دخی لازمدر . منکرانک حقیله دفعی آنجق بو اوچ صفته توقف ایدر . صفات مذکور نك فقدانی حالنده منکرک دفعی قابل اوله میوب بلکه حد شرعیدن تحطی و تجاوز کبی بر محذورک موجودیتنه بناء حسب وظیفه سی دخی بر منکر ماهیتنه انقلاب ایدر . (لایامر بالمعروف ولاینهی عن المنکر الارقیق فیما یأمر به رفیق فیما ینهی عنه حلیم فیما ینهی عنه فقیه فیما یأمر به نقیه فیما ینهی عنه) حدیث شریفی ده محتسبک بو صفات ایله متصف اولسی لازمکله چکنه دلالت ایلمکده در . انجق حدیث شریفک حکمنه نظراً کرک فقاها ، کرک حلیم صفتلری محتسبک امر و یا نهی ایده چکی مسئله به منحصر اولوب محتسبک صورت مطلقه ده فقیه و حلیم اولسی شرط دکلدر .

حیدری زاده

ابراهیم

ایچکی مضر تلی

احکام دینی نك عقل سلیمه مطابقی ، دینک یوزلرجه سنده دن صکره کشف اولنان حقایق علمیه ایله قواعد فیهی احتوا ایلمسی اودینک طوغرولغنه و اونک مبانی اولان رسولک صدق رسالته اک ساطع دلیلدر . بوا اعتباره کوره دین ، برچوق عصرلرک تجر به لری سایه سنده میلیونلرجه انسانلرک حیاتی بهاسنه او کره نه بیله چکی مضر تلیدن انسانیتی وقایه ایدن بر مرشد انسانیتدر .

محتسبه قدرت مطلقه موجود بولندیغندن ناشی منکری ازاله ایتمک اوزرینه واجب اولور .

۳ — محتسبک تشبیه مفید اولیوب فقط بو یوزدن کندوسنه بر ضررک توجه ایتمی ده ملحوظ بولنماسیدر . بو صورتده احتسابدن بر فائده متصور اولدیغی جهته وجوب تحقق ایتمز . لکن بو صورت خصوصات دینی نك تذکار به شعار اسلامیتک اظهاری احتوا ایتمدیکی جهته شرع عالی نظر نده مستحب عد ایلمشدر .

۴ — محتسبک اخطار و تشبیه فعل منکر زائل اوله بیلوب انجق بو یوزدن کندوسنه بر ضررک ایقاعی ده محقق بیلمسیدر . مثلاً شرب خمر ایله اشتغال ایدن بر کیمنه به طاش آتوب انده کی شیشه سی قیره بیلیرسه ده بویله بر حرکتندن طولانی آنی متعاقب طایق یمنی ده محقق عد ایتمی در . بویله بر صورتده وظیفه احتسابک ایقاسی واجب اولدیغی کبی ، حرام ده دکلدر ، فقط مستحیدر . چونکه دکل اشخاص عادیه به ، حتی محافظه ملحوظ اولان امام جائزه قارشی نظام شرعی تکفل ایدن حق بر سوزک سویلمه سی درجات عبادتک افضل لرندن عد اولوندیغی ایکنجی مقاله مده ده عرض ایتمش ایدم .

ابوسلیمان الدارائیدن روایت اولور که مشار الیه بعض خلفادن شرع عالی به مغایر اوله رق بر طاقم سوزلر ایتمش و منعه قالدشیدنی تقدیرده بو یوزدن قتل اوله جفنی محقق عد ایتمش اولدیغی حالده ینه منعه قالدشقی ایتمش و فقط خلفایه بو صورتله واقع اوله جق تبلیغادن متحصص حس کبر و غرورک تأثیراته معروض قالمق احتماله بناء اخلاصه مستند اولیمان بر صورت قتلدن کندوسنی محافظه مقصدیله وظیفه احتسابدن صرف نظر ایتمشدر .

دینک که اسلاف کرام حضرانک بو باده نظر اعتباره آلدق لری نقطه هر بر حرکتلرینک مقابلنده اسلامیت ایچون بر فائده نك تأمین کیفیتدر . اسلامیت ایچون فائده نك تحقق حالنده وقایع عیدیه ایله نابت اولدیغی وجهله صلاحی اسلاف تهلکه کی ده بالاتررد اختیار ایتمشدر . مثلاً قلوب اغدایه خوف و دهشتک القاسی و بو صورتله شوکت اسلامیه نك تقویه سی مقصدیله تک بر عسکر نفرینک عظیم بر اردو اوزرینه هجومی شرع عالی تقدیر و استحسان ایتمدیکی حالده مظفریتدن مایوس اعمی و عاجز بر آدمک بو یوله کی حرکتی تهلکه نوعندن عد ایدر . هر نه قدر بو صورتله هجومه جرأت ایدن بر عسکرک حرکتی ده شخصی حقنده تهلکه کی داعی و بناء عایه (ولاتلقو بایدیکم الی التهلکه) آیتک حکمنه داخل اولمق لازمکلیرسه ده ؟ بر نفرک بویله خارق العاده بر صورتده جرأت و جسارتی مشاهده ایدن دشمن اردوسی نفرک منسوب اولدیغی قطعات اسلامیه افرادی حقنده ده اونفره قیاساً بر فکر و ذهاب حاصل ایدرک میدان محاربه ده پای ثباتلرینک متزلزل اولسنی نتاج ایتمی احتمالی اولدیغی و بوا یسه اسلامیت ایچون فائده بی موجب بولندیغی جهته تقدیر و تمسین اولنمشدر . اما اعمی ایله عاجزک حرکتنده بویله بر فائده متصور دکلدر .